Lev Trotskiy'in işçi sınıfına bıraktığı miras: *Marksizmi Savunurken* kitabı nasıl okunmalı?

Naz Şakar

Sözlerime başlarken öncelikle tüm dostlara, yoldaşlara "hoş geldiniz" diyorum ve bizlere ev sahipliği yapan Adalar Belediyesi'ne, bu etkinliğin düzenlenmesinde emeği bulunan bütün yoldaşlara en içten şekilde teşekkür etmek istiyorum.

Ben Gebze'den geliyorum. Gebze'de Birleşik Metal-İş sendikasının örgütlü olduğu bir fabrikada çalışan bir metal işçisiyim. Aynı zamanda bir sendika temsilcisiyim, işyeri temsilcisiyim. Gebze bildiğiniz üzere bir işçi havzası. Bir nevi Türkiye'de işçi sınıfının başkenti diyebileceğimiz yerlerden bir tanesi. Dolayısıyla ben sizlere sınıf mücadelesinin oldukça çetin geçtiği, işçi sınıfının işgallerle, grevlerle, direnişlerle Mehmet Şimşek'in o işçi düşmanı Orta Vadeli Programı'na karşı mücadele ettiği Gebze'nin fabrikalarından, grev ve direniş çadırlarından yoldaşlarımın, işçi kardeşlerimin selamlarını da getiriyorum. Böylelikle süren grevleri ve direnişleri de selamlamış oluyoruz bu salondan.

Bugün biz şunun tabii ki farkındayız, işçi sınıfı olarak bizler çok büyük bir karanlıkla karşı karşıyayız. İşçi düşmanı Orta Vadeli Program dedik. Yoksullukla, açlıkla, açlık ücretleriyle, işsizlikle ve bütün emekçi halkları, özellikle Ortadoğu'nun halklarını tehdit eden savaş tehlikesiyle, siyasî hakların, demokratik hakların, sendikal hakların baskılanmasıyla, bütün bunlarla karşı karşıyayız tabii ki. Ama dostlar, yoldaşlar, ben şunu da vurgulamak istiyorum ki işçi sınıfı oldukça kuvvetlidir. Evet, biz bugün çok örgütsüzüz, epey örgütsüzüz. Ama şu halimizle bile, yani örgütlülüğümüzün bu kadar sınırlı olduğu halimizle bile neler başardığımızı hatırlata-

rak başlayacağım ben konuşmaya izninizle.

Bugün birilerine her şey istibdadın elinde, olan biten her şey istibdadın kudretinde, onun elinde, alınan her karar bir cumhurbaşkanının iki dudağının arasında gibi görünürken, hatırlayalım ki, benim de mensubu olduğum sendikanın cesur metal işçisi üyeleri, daha bu sene o cumhurbaşkanının kararnamesi ile yasaklanan grevlerine yasaklı haldeyken devam ederek patronlarını dize getirdiler ve başarılı oldular. O grevlerin bazısı 50 gün, bazısı 30 günün üzerinde sürdü. Polonez işçileri sendikal hakların bu kadar baskılandığı bir ülkede sendikal hakları için polis barikatlarının önüne çıkarak öyle bir direniş başlattılar ki, sadece Türkiye işçi sınıfının tamamına örnek olmakla kalmadılar, aynı zamanda memleketin gündemine de oturdular. Hepiniz duymuşsunuzdur zaten Polonez işçilerini.

Ben bütün süremi işçi sınıfının bu seneyi ya da geçen seneleri ne kadar hareketli geçirdiğini anlatarak kullanabilirim, ama sadece bu iki örneği vermek istedim. Çünkü bunlar, işçi sınıfının bu halimizle bile, bu kadar sınırlı ölçekte örgütlü olduğumuz halimizle bile neler başarabildiğimizi, ne kadar güçlü olduğumuzu gösteren iyi örnekler. Şunu hayal etmenizi istiyorum hepinizin: İşçi sınıfında bulunan bu gücün bir de gerçekten bir sınıf olarak örgütlendiğini, hem de işçi sınıfının devrimci, disiplinli, demokratik merkeziyetçi bir partisinde örgütlenip hedefine siyasî iktidarı koyduğunu hayal edin. Neler başarabileceğini hayal edin o zaman. Ki bu biraz tuzak bir soru gibi oluyor, çünkü bunu hayal etmenin zor olmadığı bir etkinlikteyiz, bugün zaten bunu gerçekten başarabilmiş bir devrimin iki önderinden birini konuşmak, anmak üzere toplandık.

Yoldaşlar, Ekim Devrimi işçi sınıfının ne yapabileceğini kanıtladı bu şekilde örgütlendiğinde. İşçi sınıfının burjuvazinin siyasi hegemonyasından kurtularak sermaye devletini yıkıp kendi iktidarı olan proletarya diktatörlüğünü kurabileceğini somut olarak kanıtlayan ilk devrimdi Ekim Devrimi. Bunun, bizim gibi işçiler için, çok önemli olduğunu eminim ki düşünebilirsiniz. O devrimin tartışmasız bir numaralı lideri Lenin idi, onun ardından da Trotskiy geliyordu. Yeri gelmişken ben de söyleyeyim, yoldaşlar da söylediler ama, biz Lenin'den ayrı bir Trotskiy'den bahsetmeyiz hiçbir zaman. Leninizmden ayrı bir Trotskizmden de bahsetmeyiz. Bence şöyle de diyebiliriz, Trotskiy bugüne kadar gelmiş geçmiş en iyi Leninisttir ve Lenin ile birlikte Trotskiy benim gibi öncü işçiler için özellikle önemlidir. Çünkü hepimiz patronlarla dövüşmeye başladığımız ilk alan olan fabrikalarda mücadeleye atıldığımızda, bir süre sonra bütün işçiler bir aşamada şunu fark ediyoruz; bizim oralarda, fabrikalarda patronlara karşı mücadele ederken en iyi taktikleri de uygulasak, en başarılı ve cesur şekilde de atılsak o mücadelelere, başarabileceklerimizin bir sınırı var. Bu düşünce öncü işçileri ya umutsuzluğa sürüklüyor, ki ben genç bir öncü işçi sayılırım, etrafımda da Gebze'de umutsuzluğa sürüklenmiş bir sürü öncü işçi tanıyorum. Bu farkındalık insanı ya umutsuzluğa sürüklüyor ya da daha ilerisini

düşünmeye. İşte bize daha ilerisini düşündüren de Lenin ve Trotskiy'in devrimci siyaseti. Onların devrimci teorisi bize daha ilerisini gösteriyor.

Ben bugün, dilim döndüğünce, Trotskiy'in bu devrimci siyasetinde ve teorisinde işçi sınıfının tuttuğu büyük yerden, işçi sınıfının yerinden, bahsetmeye çalışacağım. Trotskiy henüz çok gençken devrimcilikle de Marksizmle de tanışmış bir insan. 16 yaşında devrimcilikle, 18 yaşında da Marksizm ile tanışıyor. İlk devrimci çalışmalarını da Rusya'nın Nikolayev diye güneyinde bir yerinde yapıyor ve Trotskiy'in kendi sözleriyle ifade edersek, Nikolayev'de Rus işçi sınıfıyla ilk bağlarını kurarken Rus proletaryasının gerçek özelliklerini taşıyan tipleri de o zaman tanıyor ve hiçbir zaman da unutmuyor. O dönem çevresinde kendisi gibi bir avuç genç var aslında. Onlara önderlik ediyor Trotskiy ve örgütün en gençlerinden biriyle, *Hayatım*'da aktarıyor bu kısmı, tartışıyorlar, "biz artık kendi aramızda bu tartışmaları, konuşmaları bitirmeliyiz. Gerçekten faaliyet yapmalıyız" diye kendi aralarında tartışıyorlar. Faaliyete atılalım diye konuşurken, Trotskiy örgütün en gençlerinden birine dönüp şöyle diyor, "İşçilerin arasına girelim, kimseyi beklemeden, kimseden bir şey istemeden, işçileri bulup hemen başlayalım" ve böyle başlıyorlar. Bir an önce işçilerle buluşmak istiyorlar, buluştuklarında da ve başladıklarında bu işe, onlara katılmak isteyen işçilerin sayısının haddi hesabı yok. Trotskiy, işçiler "adeta bize koşa koşa geliyorlardı" diyor o dönem için.

Burada, devrimci eylemle beraber Trotskiy hayatı boyunca çok iyi bir şekilde yaptığı devrimci yazarlığa da başlıyor. Bir avuç genç işçinin olduğu o küçük örgütte geceleri Trotskiy fabrikalardaki işçilere ulaştırılmak üzere bildiriler yazıyor. Çünkü ellerinde yalnız Komünist Manifesto'nun tek bir kopyası varmış o dönem. O yüzden Trotskiy, bildiriler kaleme alıyor. Bunları örgütün üyeleri güç bela, kuytu köşelerde el yordamıyla çoğaltıyorlar, sonra fabrikalara ulaştırıyorlar ve fabrikalarda işçiler o bildirileri çok büyük ilgiyle karşılıyor. Kendi aralarında hararetli tartışmalar yaşanıyor. Trotskiy o dönemi anlatırken şunu söylüyor: "Biz geceleri kuytu köşelerde, boş evlerde bildiri çoğaltan bir avuç gençken, kendimizi devrimden çok uzak görüyorduk." Ama o dönemden belki sekiz yıldan az bir süre sonra 1905 devrimi gerçekleşiyor. 20 yıl geçmeden de 1917 oluyor.

Trotskiy 1905 devriminde şunu çoktan saptamış oluyor: "İşçi sınıfından korkusundan dolayı burjuvazi artık (birilerinin hâlâ sahip olduğunu sandığı) devrimci özelliğini yitirmiştir" diyor Trotskiy. Rusya'da, Trotskiy'e göre, demokratik devrime bile ancak arkasına köylülüğü alan proletaryanın öncülük etmesi gerekiyor. 1905'in Ekim ayında boyutları başta sınırlı ve ekonomik taleplerle başlayan bir grev var, ama daha sonra bu grev büyük bir politik greve dönüşüyor ve yurdun çok büyük bir kısmını sarıyor. Trotskiy o dönemle alakalı gözlemlerinde şöyle yazıyor: "Ekim grevinin yarı başarısı, politik öneminden ayrı olarak benim için teori bakımından da son derece değerliydi. Ne liberal burjuvazinin muhalefeti, ne köylü-

lüğün kendiliğinden ayaklanması, ne de aydınların yıldırma hareketleriydi Çarlığı dize getiren. Bir tek işçinin greviydi". İşte Trotskiy burada öncülüğün gerçekten de proletaryaya düştüğünü 1905 devrimini incelerken de görüyor. Devrim 1905'te proletaryaya iktidar yolunu açmaya başlıyor ve neredeyse herkes burjuvazinin demokratik devrimi tamamlamasını, onun görevlerini gerçekleştirmesini beklerken, Trotskiy "hayır, iktidar sırası proletaryada" diyor ve proletarya iktidarı aldıktan sonra, Trotskiy'e göre, yüzünü kaçınılmaz olarak sosyalizme dönecektir. İşte sürekli devrim teorisi de bu zaten. Bu teori 1917'de tıpatıp uygulanıyor. Lenin ve Trotskiy tarihin o dönemecinde buluşuyorlar ve bu uygulandığında da o, tarihin -bizim için ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalıştığım- gördüğü ilk ve muzaffer en büyük işçi devrimi başarıyla gerçekleşmiş oluyor.

Trotskiy daha sonra 1928'de sürekli devrim programını dünya çapına genelleştiriyor ve dünya işçi sınıfı için bir program haline getirmiş oluyor. Bu da şu demek oluyor; Trotskiy'e göre, emperyalizmin köleleştirdiği halklar da dâhil olmak üzere, bütün ülkelerde, demokratik devrimin gündeme geldiği her yerde, demokratik devrimin görevleri, en başta da ulusal kurtuluş olmak üzere, proletaryaya ve onun genç de olsa komünist partisine düşüyor. Yani, devrim her yerde ya sürekli devrim karakterini alacak ya da yarım kalacaktır, diyor Trotskiy. Ancak proletaryanın ve onun devrimci partisinin önderliği ele aldığı devrimler sonucunda emperyalizme kölelik son bulacaktır; görev dünya çapında sömürge, yarı-sömürge, bağımlı azgelişmiş tüm ülkelerde proletaryaya düşecektir.

Sungur yoldaş, konuşmasında, Trotskiy'in Ekim Devrimi'nde ne kadar büyük bir rol oynadığından bahsetti. Yoldaşlar konuşmalarında Trotskiy'in bu devrimin savunulmasında da çok büyük bir rol oynadığını söylediler. Trotskiy gerçekten de Ekim devriminin bir önderi olarak rol oynadığı gibi, mülk sahipleri o devrimin bütün kazanımlarını tarih sahnesinden silmek üzere iç savaş başlattıklarında, o devrimin savunulması için de büyük bir rol oynuyor. Ben işin o kısmını detaylı anlatmayacağım ama burada da işçi sınıfına siyasetinde ve örgütünde verdiği önemi görebileceğimiz noktalar var. Çünkü Lenin'in önerisiyle Trotskiy Kızıl Ordu'yu sil baştan, sıfırdan yaratmaya başladığında önceliği öncü işçilere veriyor, Kızıl Ordu'ya katılacaklar bağlamında. Önce öncü işçilerden, sonra genel olarak işçilerden oluşturuyor ordunun sınıfsal çekirdeğini. Proleter çekirdeğini sağlam biçimde yerleştiriyor, ardından köylülere açıyor orduyu ve insan malzemesi olarak, iş gücü olarak işçi sınıfına önem veriyor. Bu aynı zamanda Kızıl Ordu'nun siyasî ve ideolojik bütününde de yer bulmuş oluyor. Bunun en önemli örneklerinden bir tanesi, ki *Devrimci Marksizm*'de de yayınlanmıştı, Kızıl Ordu'ya katılan her askerin etmesi gereken bir yemin var. O yemin şu cümleyle başlıyor: "Rusya'nın ve tüm dünyanın işçi sınıfı önünde bu ünvanı şerefle taşımayı ve silah kullanmayı bilinçli şekilde öğrenmeyi taahhüt ederim". Yani Kızıl Ordu'ya katılan her asker, Kızıl Ordu'nun

bütün askerleri, sadece Rusya'nın değil, dünya işçi sınıfının önünde bu taahhütleri vererek başlıyorlar işe.

Son noktalardan bir tanesi, biraz uzun olacak burası ama, Trotskiy'in işçi sınıfına hem örgütsel hem de siyasî anlamda verdiği önemle alakalı. Belki de en keskin fikirlerinin yer aldığı eserlerinden bir tanesi *Marksizmi Savunurken*. Orada Trotskiy IV. Enternasyonal'in Amerikan seksiyonunda başlayan tartışmalara yönelik bazı müdahalelerde bulunmak için partinin liderlerine mektuplar ve makaleler yazıyor. Bunların bir derlemesi, *Marksizmi Savunurken*. Burada Trotskiy'in ısrarla parti içerisinde beliren bir küçük burjuva sapmaya karşı proleter çizgiyi savunduğunu görebiliyoruz. IV. Enternasyonal'in Amerikan seksiyonu için, o dönemde küçük burjuvazinin kapitalizme karşıtlığı, küçük burjuvazinin kapitalizmden doğan hoşnutsuzluğu çok büyük olanaklar doğuruyor gibi görünüyor, ki bu, partiye katılımın artması anlamında çok doğru. Ama bir yandan da Trotskiy ısrarla en baştan itibaren uyarıyor ki, bu, Amerikan seksiyonu yani Sosyalist İşçi Partisi için çok büyük tehlikeler de doğuruyor. Çünkü küçük burjuvazinin partiye akması, partinin sınıfsal bileşimi anlamında tehlikeler doğuruyor ve Trotskiy uyarıyor. IV. Enternasyonal'e küçük burjuvaziden kopanların ancak "kendi toplumsal geçmişlerinden de tamamen kopmuş, proletaryanın bakış açısını tamamen benimsemiş olanlarına ihtiyacımız var" diyor Trotskiy ve "bu geçişe eski çevreden fiilî bir kopuşla beraber işçilerle sıkı bağların kurulması, özellikle proleterlerin partiye kazanılması ve eğitilmesi faaliyetlerine katılması eşlik etmelidir" diyor. Küçük burjuvaziden gelip de proleter çevreye uyum sağlayamayan parti üyelerinin belirli bir süreden sonra üyelikten sempatizanlık statüsüne transfer edilmesi gerektiğini bile söylüyor.

Trotskiy'e göre, Amerikan seksiyonu ve genel olarak IV. Enternasyonal partilerinde, sınıf mücadelesinde sınanmamış parti üyelerinin, sorumluluk gerektiren görevlere getirilmemeleri gerekiyor ve küçük burjuva çevreden gelen bir parti üyesi çok yetenekli de olsa, kendini sosyalizme çok adamış da olsa, Trotskiy'in kendi sözleriyle söylüyorum, "öğretmen olmadan önce işçi sınıfı okuluna devam etmelidir". Trotskiy "genç entelektüelleri entelektüel gençliğin başına geçirmeyelim" diyor mesela. "Onları genç bir çevrenin başına geçirmeyelim, çok iyi entelektüel gençler bulsak da onları da sıkı pratik çalışmalar yapmaları için işçi sınıfının içerisinde proleter merkezlere gönderelim" diyor. Amerikan seksiyonunda büyük tartışmalar doğuran hizip tehlikesi ya da küçük burjuva sapma tam anlamıyla belirmemişken bile, Trotskiy, partinin sadece sınıfsal bileşimine küçük burjuva üyelerin katılım oranına bakarak partinin liderlerine bir mektup yazıyor. Onları şu sözlerle uyarıyor: "Parti gerçek fabrika işçilerinin sadece bir azınlığına sahiptir. Proleter olmayan unsurlar çok gerekli bir coşkuyu ifade ediyorlar ve inanıyorum ki bu unsurların kalitesiyle gurur duyabiliriz, ancak partimiz proleter olmayan unsurların istilasına uğrayabilir ve hatta devrimci karakterini yitirebilir. Görev doğal olarak

yapay yöntemlerle entelektüellerin gelişini engellemek değil fakat bütün örgütleri pratikte fabrikalara, grevlere, sendikalara doğru yönlendirmektedir". Ve şöyle öneriler yapıyor bu alıntıyla beraber: "Eğer bir fabrikada az sayıda üyeniz varsa ya da bir sendikal çalışma içerisinde az sayıda üyeniz varsa, partinin proleter olmayan unsurları onları desteklemek için buradaki çalışmaları desteklemek için ayrı komiteler kursunlar, çalışmalar yapsınlar."

Bunlar işçilere komuta etmek, onları uzaktan yönlendirmek için değil. O çalışmaya yardımcı olacak şekilde onlara öneriler getirmek, onları fikirlerle, broşürlerle, fabrika gazeteleriyle silahlandırmak için işçi olmayan unsurları da işe koşuyor aslında Trotskiy. Bu türden bir iş birliği sadece işçi yoldaşları desteklemek bakımından değil, Trotskiy'e göre, işçi olmayan yoldaşların yeniden eğitimi için de önemli. Parti aygıtını tüm örgütleri ile birlikte sınıf çalışmasını gündemine alacak ve destekleyecek aktif bir şekilde bu çalışmaya katılacak şekilde düzenlemekten bahsediyor. Proleter anlayışa sahip bir partinin bu şekilde çalışması gerektiğini söylüyor. Partinin siyasî yayın organı olan *Socialist Appeal* adlı gazeteyi eleştirirken de şu sözleri kullanıyor: "Gazete sanki her biri çok iyi olan, ancak kolektif olarak işçilerin *Appeal*'ın sayfalarına nüfuz etmelerine izin vermeyen çeşitli yazarlar arasında bölünüyor. İşçiler nasıl yaşarlar, dövüşürler, polisle nasıl çatışırlar ya da viskiyi nasıl içerler haberiniz yok". Ve Trotskiy için bu sadece bir gazete sorunu değil. Sosyalist İşçi Partisi'nin gazetesinin nasıl çıktığı ile alakalı bir sorun değil. Amerikan seksiyonunun siyasî anlayışının bütününe, politik çizgisinin bütününe dair bir sorun. O yüzden çok ciddiye alıyor. Gazetenin partinin devrimci bir aygıtı olduğunu vurguluyor ve yetenekli bir yazı kuruluyla çok iyi bir gazete çıkartmayı değil, işçileri kendi adlarına konuşmaya teşvik etmeye çağırıyor gazeteyi.

Çok radikal önlemler önerdiğini söyledik Trotskiy'in. Daha da radikalleri var *Marksizmi Savunurken*'de, Sosyalist İşçi Partisine önerdiği. Mesela: "Üç ayla altı ay arasında partiye yeni işçi üye kazandırmayan küçük burjuva unsurları doğrudan ihraç edebiliriz partiden" diyor Trotskiy. Ama önlemlerin bu kadar sert olmasının sebebi bir yandan da tehlikenin çok büyük olmasından kaynaklı. Trotskiy partinin bileşiminde azınlık olarak kalan işçilerin beyaz yakalılar ya da küçük burjuvalar tarafından ezilip partinin işçilerin hiçbir şekilde dâhil olamayacakları bir tartışma kulübüne dönüşmesinden korkuyor. Partinin sınıfsal bileşimine uygun bir şekilde, sınıfsal programına uygun bir şekilde sınıfsal bileşiminin de oluşturulması partinin böyle inşa edilmesi gerektiğini söylüyor. Çünkü Trotskiy'e göre, IV. Enternasyonal'in Amerikan seksiyonu ya proleter olmalı ya da hiç olmamalı.

Ben, elimden geldiğince Trotskiy'in politikasında, teorisinde, örgüte bakış açısında işçi sınıfının tuttuğu yeri anlatmaya çalıştım. Sözlerimi bitirirken şunları söylemek istiyorum; Trotskiy genç bir Marksist olarak siyasete atıldığı, devrimci siyasete atıldığı andan hayatının son günlerine kadar bir şeyin mücadelesini verdi

aslında. İşçi sınıfının, tüm dünyada kapitalizmin ve emperyalizmin yarattığı bütün felaketlerden (yani hem işsizlikten, hem açlıktan, hem yoksulluktan, hem hastalıklardan, savaşlardan, doğal felaketlerden, hem insanın insanı sömürmesinden, hem din, cinsiyet, ulus, ırk temelli bütün ezilmelerden) insanlığı kurtarması, sınıfsız, sınırsız, sömürüsüz bir dünya kurması için mücadele etti. Bu mücadele işçi sınıfına uzaktan komuta ederek verilmedi. İşçi sınıfının saflarının doğrudan içerisinde verildi ve bugün de öyle verilmeli.

Ben, bir işçi olarak, son olarak şunu söyleyeceğim; bu mücadele bugün de yine öyle verilmeliyse, kapitalizm var olduğu sürece, bizler de işçi sınıfı olarak var olduğumuz sürece, bilelim ki Lenin ve Trotskiy'in devrimci programı ve teorisi bizim devrimci programımızdır, bizim teorimizdir. Teşekkür ederim.